

GASVRIJ DIEMEN

Plan van aanpak participatie GasVrij Diemen, stap 0 en stap 1

Deel I: In gesprek over nieuwe warmteoplossingen zonder aardgas, waar voldoende Diemense steun voor is.

Auteurs:

Anton Mink en Emily Kuin, in samenwerking met Siem Goede en Marian Prins

Inhoud

Samenvatting	3
Waarom in gesprek?	4
1.1 De opgave: nieuwe energie voor Diemen	4
1.2 De kaders voor het participatieplan	4
1.3 Stappen van het participatietraject Gasvrij Diemen	5
Stap 0 - Vooronderzoek doelgroep en uitwerken van de participatieaanpak per wijk/buurt	5
Stap 1 – Warmteoplossingen verkennen	6
1.4 De planning	7
1.5 Risico's, onzekerheden en nieuwe kansen	8
Met wie gaan we in gesprek?	9
2.1 Belanghebbenden	9
2.4 De participatievraag	10
Hoe gaan we in gesprek?	11
3.1 Tabel: stap 0 en 1 aanpak participatie	11
Organisatie van de participatie	12
4.1 Management participatie en communicatie	12
4.2 Basiscommunicatie op orde	13

Samenvatting

Het gebruik van fossiele brandstoffen wordt per 2050 beëindigd. De Diemense ambitie is om in 2040 aardgasvrij te kunnen wonen, werken en recreëren. Dit plan van aanpak richt zich op stap 0 en 1 van het complete driedelige participatieplan omtrent de energietransitie in Diemen. Dit plan vormt de start voor gesprekken met alle betrokkenen om een oplossing te vinden voor de beste warmteoplossing zonder aardgas voor de buurten van Diemen. Voor de buurten leidt dit uiteindelijk tot uitvoeringsplannen per buurt of wijk.

De gemeente neemt een procesregierol in bij het aardgasvrij maken van Diemen. We zijn transparant over de bedoelingen van de participatie en de kaders waarbinnen wordt geopereerd. Vanwege de impact en gevoeligheid van het onderwerp zullen we ook te maken krijgen met verschillen van opvatting. Door een transparant proces en goede communicatie over de afwegingen die worden gemaakt streven we naar procedurele gerechtigheid. We proberen in stap 0 initiatiefnemers of buurtambassadeurs bij het programma te laten aanhaken en initiatieven te stimuleren/faciliteren. En we introduceren het verhaal over gedeeld eigenaarschap en de optie van 'buurtcoöperatie' als concept.

In Diemen zijn er grofweg drie verschillende warmteoplossingen mogelijk. Bij het nemen van beslissingen over een duurzame warmteoplossing voor de buurt is het belangrijk dat deze gebaseerd zijn op feitelijke en onderbouwde informatie. Door de feiten over de verschillende duurzame oplossingen begrijpelijk weer te geven, krijgen de betrokkenen beter inzicht in de complexe materie. Dit vergroot ook de betrokkenheid van de deelnemers rond dit thema.

Vooraf en tijdens deze reis hebben we te maken met risico's en onzekerheden. Vanuit de procesregierol die gemeente Diemen heeft, zullen we creatief met deze risico's en onzekerheden leren omgaan. Dit kan ertoe leiden dat we soms moeten vertragen, versnellen of een andere afslag moeten nemen. We beschouwen de impact van de warmtetransitie op dit moment als middelgroot. Er zal een beroep worden gedaan op het aanpassingsvermogen van de inwoners van Diemen.

Om een uiteindelijk een antwoord te geven op deze hoofdvraag, formuleren en beantwoorden we per deelstap één of meerdere deelvragen die zich richten op de participatie rondom de transitie naar aardgasvrij. 'Hoe geven we invulling aan de sociale opgave om in 2040 in al onze woningen, bedrijven en instellingen te wonen, werken en recreëren zonder aardgas?'

Waarom in gesprek?

1.1 De opgave: nieuwe energie voor Diemen

In [het Klimaatakkoord](#) is afgesproken dat Nederland in 2050 klimaatneutraal is en vrijwel geen broeikasgassen meer uitstoot. Kortom: het gebruik van fossiele brandstoffen wordt beëindigd. Deze energietransitie is één van de grootste maatschappelijke uitdagingen van deze tijd. De ambitieuze doelstellingen van het klimaatakkoord vragen om drastische veranderingen in verschillende sectoren en een enorme inspanning van de samenleving als geheel.

Het college van B&W heeft in zomer 2023 de planning vastgesteld voor het aardgasvrij maken van de buurten. Met de '[Fasering Warmtetransitie](#)' geeft het college duidelijkheid aan inwoners, bedrijven en verhuurders wanneer een warmteoplossing voor de buurten beschikbaar kan zijn.

Het vormt de start voor gesprekken met alle betrokkenen om een oplossing te vinden voor de beste warmteoplossing zonder aardgas voor de buurten van Diemen. Voor de buurten leidt dit tot uitvoeringsplannen per buurt of wijk. De uitvoeringsplannen zijn niet vrijblijvend en vragen forse inspanningen van alle inwoners. Het vergt aanpassingen in huis en in gedrag. En iedereen die nu zijn gebouw met aardgas verwarmt, moet inspanningen leveren om aardgasvrij te worden. Dat maakt dat deze transitie naar nieuwe energie voor Diemen, naast een enorme technische en financiële, vooral een sociale opgave is.

1.2 De kaders voor het participatieplan

In het ambitiedocument [Voor en met Diemen](#) is aangegeven dat gemeente Diemen ervoor kiest om dienstbaar, mensgericht en verbindend te zijn. Een transparante en coöperatieve houding ten opzichte van behoeften, wensen en ideeën van inwoners en een zorgvuldige, transparante insteek bij besluit- en planvorming zijn bepalende factoren om dienstbaarheid, mensgerichtheid en verbinding te realiseren. Ze dragen bij aan het vertrouwen van inwoners in hun overheid.

Volgens de (nog aan te nemen) [Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie](#) krijgt de gemeente een regierol bij het aardgasvrij maken. Een instrument zijn de wijk- of buurtuitvoeringsplannen. Voor het uitvoeringsplan is participatie van inwoners, VvE's en andere betrokken partijen een voorwaarde.

Contouren voor een participatieplan van aanpak dat in lijn is met de Diemense visie op participatie en communicatie, kortweg:

- We betrekken inwoners, ondernemers en organisaties bij onze plannen op een manier die voor hen goed werkt. We streven democratische vernieuwing na; we kunnen gebruik maken van meerdere participatie-instrumenten.

- In al onze communicatie zijn we persoonlijk en duidelijk. We bieden een luisterend oor, hanteren de menselijke maat en denken aan toegankelijkheid, diversiteit en inclusie.

Dat brengt ons ook voor het [project Gasvrij Diemen](#) bij de volgende uitgangspunten voor participatie:

- Open en respectvol

We gaan op een open en belangstellende manier, niet vooringenomen het gesprek aan en behandelen alle ideeën, initiatieven en belangen met respect.

- Aandacht voor diversiteit

We verdiepen ons in onze inwoners en andere belanghebbenden en erkennen de diversiteit in bewoners en organisaties. We gebruiken verschillende participatievormen en -instrumenten, passend bij de (belevingswereld van de) publieksgroep(en) en bij de opgave om de verschillende belanghebbenden zo goed mogelijk te bereiken. We zoeken onze inwoners actief op.

- Transparant

We zijn transparant over de bedoelingen van de participatie en de kaders waarbinnen wordt geopereerd. Zo kan onderling vertrouwen ontstaan. Vanwege de impact en gevoeligheid van het onderwerp zullen we ook te maken krijgen met verschillen van opvatting. Door een transparant proces en goede communicatie over de afwegingen die worden gemaakt streven we naar procedurele gerechtigheid. Anders gezegd: dat belanghebbenden het niet eens kunnen zijn met een beslissing, maar wel begrijpen hoe we tot een bepaalde afweging zijn gekomen en het gevoel hebben daar maximale inbreng in te hebben gehad.

1.3 Stappen van het participatietraject Gasvrij Diemen

Wat gaan we concreet doen in stap 0 en 1? We gaan de bewoners van de buurten vragen hoe ze staan tegenover de warmtetransitie en welke rol ze daarin zien voor de gemeente en henzelf. Om de energietransitie naar aardgasvrij zo vloeiend mogelijk te laten verlopen, zal het gehele proces in stappen plaatsvinden. Dit participatieplan richt zich op stap 0 en stap 1.

Stap 0: Vooronderzoek doelgroep en uitwerken participatieaanpak per wijk/buurt

Stap 1: Warmteoplossingen verkennen

Stap 2: Uitvoeringsplannen maken

Stap 3: Besluitvorming en vastleggen van uitvoeringsplannen

Stap 0 - Vooronderzoek doelgroep en uitwerken van de participatieaanpak per wijk/buurt

Bij deze stap ligt de nadruk op de informatievoorziening en op het bereiken van de verschillende doelgroepen. We geven helderheid over de rol van de gemeente. We proberen zoveel mogelijk inwoners en andere belanghebbenden in een goede afspiegeling van de buurt te bereiken.

We proberen in deze fase initiatiefnemers of buurtambassadeurs bij het programma te laten aanhaken en initiatieven te stimuleren/faciliteren. En we noemen de mogelijkheden van gedeeld eigenaarschap en de optie van 'buurtcoöperatie' als concept. Tenslotte brengen we rust in het proces, door zorgen te verminderen en handelingsperspectief te bieden. Het resultaat uit deze stap 'o' is een op maat gemaakt participatieplan per wijk/buurt.

Stap 1 – Warmteoplossingen verkennen

Er zijn in grote lijnen drie verschillende aardgasvrije warmteoplossingen mogelijk in Diemen:

1. Het regionale warmtenet
2. Een warmtenet met lokale bronnen waarbij verschillende temperaturen mogelijk zijn, zoals aquathermie en restwarmte van een datacenter
3. Individuele verwarming, zoals een (hybride)warmtepomp

Bij het nemen van beslissingen over een duurzame warmteoplossing voor de buurt, is het belangrijk dat deze gebaseerd zijn op feitelijke en onderbouwde informatie. Om informatie over de verschillende duurzame warmtetechnologieën over te brengen, kan bijvoorbeeld met factsheets worden gewerkt. Door de feiten over de verschillende duurzame oplossingen begrijpelijk weer te geven, krijgen de betrokkenen beter inzicht in de complexe materie. Dit vergroot ook de betrokkenheid van de deelnemers rond dit thema.

Een belangrijk aspect van dit participatietraject is dat alle inwoners en belanghebbenden de mogelijkheid krijgen om hun mening te geven. Door informatie objectief te presenteren, is het voor iedereen mogelijk deel te nemen aan de participatie voor warmtetransitie. Dit draagt bij aan een transparant proces en het vergroot het vertrouwen in de uiteindelijke beslissingen die genomen worden. Naast het geven van informatie, biedt het participatietraject ruimte voor vragen, discussie en debat. Ook zullen we bij de start van het project een 'warmtekrant' uitgeven waarin we alle belangrijke facetten die in deze verkenningsfase aan de orde moeten komen bespreken. Deze krant moet zowel informatief zijn, maar ook de bewoners triggeren, de urgentie aangeven en uitnodigen om actief mee te denken.

1.4 De planning

1.5 Risico's, onzekerheden en nieuwe kansen

Wat we leren van de ervaringen in de praktijk, onder andere van de proeftuinen in het kader van het landelijke Programma Aardgasvrije Wijken (met ingang van januari 2023 is dit het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie - NPLW), is dat de praktijk rond het aardgasvrij maken van onze woonomgeving heel dynamisch is. Wij omschrijven het aardgasvrij maken van Diemen als een lange reis. De eindbestemming ligt vooralsnog in 2040 en dan is Diemen aardgasvrij. Vooraf en tijdens deze reis hebben we te maken met risico's en onzekerheden. Vanuit de procesregierol die gemeente Diemen heeft, zullen we creatief met deze risico's en onzekerheden leren omgaan. Dit kan ertoe leiden dat we soms moeten vertragen, versnellen of een andere afslag moeten nemen. Intussen hebben we een aantal van die risico's, onzekerheden en kansen in beeld.

- Wet- en regelgeving nog niet besloten
 - De Wet Collectieve Warmte (WCW) en de Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie (WGIW) zijn nog niet vastgesteld. De WGIW ligt al bij de Tweede Kamer. De WCW ligt nu bij de Raad van State.
 - Op basis van de WCW: governance warmtenetten, met daarin de publieke rol.
- Zijn er voldoende financiële middelen?
- Netcongestie, synchronisatie eigen planning met bijvoorbeeld netbeheerders zoals Liander.
- Afspraken met woningbouwcorporaties, grote partijen, provincie. Lukt dat op tijd?
- Situatie rond Vattenfall: biomassacentrale en zoektocht naar duurzame bronnen, maar ook de bereidheid om nog te investeren.
- Potentie geothermie, de proefboring moet uitsluitsel geven. Wat betekent dit voor het warmtenet van Vattenfall of evt. andere warmtenetten?
- Nieuwe warmtetechnieken of ontwikkelingen zoals datacenters.
- Participatie VvE's en woningeigenaren gaat langzaam.
- Planning is te ambitieus? Kunnen we zelf niet waarmaken, waardoor koppeling met herinrichting wijken/buurtten in gevaar komt.
- (On)voldoende menskracht (capaciteit) voor voorbereiding, onderzoek, procesbegeleiding, uitvoering enz.

Met wie gaan we in gesprek?

2.1 Belanghebbenden

Er zijn drie overkoepelende groepen belanghebbenden:

- Inwoners
- Ondernemers
- Verhuurders

Deze groepen zijn onderverdeeld in subgroepen. Inwoners en ondernemers kunnen bijvoorbeeld eigenaar of huurder of hun woning/pand zijn. Onder verhuurders vallen woningcorporaties, maar ook grote en kleine particuliere verhuurders of de eigenaar van een winkelcentrum. Dit participatieplan is gericht op de woonwijken. Voor het aardgasvrij maken van bedrijventerreinen, zoals Verrijn Stuart, wordt een apart traject opgezet.

2.3 Rol en betrokkenheid

De belanghebbenden met wie we in gesprek gaan, kunnen een verschillende rol en mate van betrokkenheid (willen) krijgen in het participatieproces over Gasvrij Diemen. We onderscheiden de volgende niveaus van participatie en betrokkenheid.

Meebepalen:

- Belanghebbenden zijn medeverantwoordelijk voor beslissingen van doorslaggevende invloed.

Meewerken

- Belanghebbenden werken daadwerkelijk mee aan het project. Staan vaak dicht bij het projectteam.

Meedenken:

- Belanghebbenden geven inhoudelijke inbreng door het delen van ideeën, ervaringen en expertise.

Meeweten

- Belanghebbenden hebben geen actieve rol, maar worden op de hoogte gehouden binnen het proces.

Toelichting:

Bij stap 0 en 1 zijn we vooral verkennend: over de participatieaanpak en gewenste betrokkenheid (meebepalen, meewerken, meedenken, meeweten) waarin belanghebbenden betrokken willen worden. Om belanghebbenden een goed beeld te geven, zullen we naar verwachting in stap 0 ook al verkennend het gesprek aangaan over kansrijke warmteoplossing(en) voor de buurt en mogelijkheden hoe een buurt betrokken kan/wil worden. Dat kan ook per buurt verschillen. Bovendien kan de gewenste betrokkenheid in de loop van de tijd wijzigen.

2.4. De participatievraag

De participatievraag is de vraag waar we aan het einde van het participatieproces een antwoord op willen hebben. De hoofdvraag voor het hele Gasvrij Diemen traject en waar we dus aan het einde een antwoord op willen hebben en die in alle stappen van participatie terugkomt is:

'Hoe geven we invulling aan de sociale opgave om in 2040 in al onze woningen en bedrijven te wonen en te werken zonder aardgas?'

Toelichting:

Om een uiteindelijk een antwoord te geven op deze hoofdvraag, formuleren en beantwoorden we per deelstap één of meerdere deelvragen die zich richten op de participatie rondom de transitie naar aardgasvrij.

Hoe gaan we in gesprek?

3.1 Tabel: stap 0 en 1 aanpak participatie

Stap 0 en 1: Plan van aanpak participatie	Gewenst eindresultaat	Participatiedoelen en -ruimte	Participatievraag en boodschap	Belanghebbenden	Betrokkenheid	Afzender	Suggestie voor gespreksvormen
	Inzicht in de mate waarin inwoners en andere belanghebbenden betrokken willen zijn bij de aanpak warmtetransitie in hun buurt.	-Bewustwording over urgentie warmtetransitie en participatieaanpak. -Kwaliteit van bewustwording over eigen rol, oplossings-richtingen en participatiemogelijkheid -Begrip voor de aanpak en advisering.	Dit is hoe we het participatieproces willen vormgeven. Wat vindt u daar van en welke ruimte wilt u innemen in het participatieproces? Hoe komen we tot een warmteoplossing in uw buurt?	Alle belanghebbenden van de betrokken buurten in fase 1. Belanghebbenden van buurten die later aan de beurt zijn.	Meeweten en meedenken, meewerken	Gemeente evt. via andere ingangen in de buurten/netwerken (bijvoorbeeld buurtambassadeurs)	Activeringscampagne met gemeentelijke communicatiemiddelen <u>Kwantitatief:</u> Enquête <u>Kwalitatief:</u> -Straatgesprekken met koffiemoment - Op afspraak Gas(t)vrij Diemen -Huiskamer-gesprekken, á la Tupperware
	Samenwerkingsafspraken	-Begrip voor de aanpak en advisering.	Dit is hoe we het participatieproces willen vormgeven. Welke ruimte kunt u en wilt u innemen in het participatieproces?	Woningbouwcorporaties, VVE's, Eigenaren van utilitair vastgoed, particuliere verhuurders, Huurdersplatform, Daarom Duurzaam Diemen, Klimaatraad	Meewerken	Gemeente	Ronde tafelgesprekken

	Betrokken ondernemers bij de warmtetransitie in hun bedrijfspand	-Begrip voor de aanpak en advisering.	Dit is hoe we het participatieproces willen vormgeven. Welke ruimte kunt u en wilt u innemen in het participatieproces?	Ondernemers, bedrijven in de buurt	Meedenken en meewerken	Gemeente i.s.m. EZ of ondernemersnetwerk	Ronde tafelgesprekken of themabijeenkomsten
--	--	---------------------------------------	---	------------------------------------	------------------------	--	---

Organisatie van de participatie

Wat is ervoor nodig om de participatie te organiseren? Onderstaand geven we aan wie deze werkzaamheden uitvoert, wat de planning is en welke middelen beschikbaar zijn voor de uitvoering (budget en menskracht). Het is de verwachting dat we de participatie beginnen met een basisbezetting. Gaandeweg zullen er meer mensen gaan aanhaken. Een en ander gebeurt ook in overleg met de directie.

4.1 Management participatie en communicatie

Het managen van de participatie en communicatie is belangrijk voor een goed participatieproces. We richten in eerste instantie een werkgroep in voor de communicatie/participatie vanuit de basisformatie. Deze werkgroep richt zich op de communicatie en participatie in stap 0 en 1 en bestaat uit:

- Warmteregisseur 1fte (Siem en Marian)
- Adviseurs vanuit isolatieprogramma 1fte (inhuur) (Carolien en Coco)
- Participatie/communicatie adviseur 1 fte (Emily, Anton, Larissa)

Het team zal naar verwachting uitbreiding krijgen met nieuwe functies. Deze krijgen ook een (eigen) rol in het participatieproces. Het kan dan gaan om:

- VvE ondersteuner 1fte
- Projectleider(s) 2 fte

Voor specifieke doelgroepen worden andere medewerkers betrokken. Zo gaat bijvoorbeeld de participatie van ondernemers (in de woonwijken) in overleg met EZ. Welke capaciteit uiteindelijk nodig is voor de organisatie en uitvoering van dit participatieplan, is moeilijk te voorspellen. We proberen in de aanpak met specifieke werkvormen doelgroepen tegelijk te bereiken. Het is niet met zekerheid te zeggen of we daarmee voldoende belanghebbenden bereiken en

hoe groot de mate van betrokkenheid en zelfredzaamheid is. Het is daarom nodig om dit voortdurend te monitoren en tijdig aan de bel te trekken bij de directie als er meer capaciteit nodig is.

4.2 Basiscommunicatie op orde

Het participatie/communicatieplan per stap omschrijft ook hoe we de omgeving kunnen bereiken en activeren om mee te praten. Denk hierbij aan een kernboodschap, een e-mailadres voor vragen en de website <https://www.diemen.nl/gasvrij/Home>. In dit plan van aanpak benadrukken we het belang van goede communicatie. Duurzaamheid is een onderwerp dat regelmatig tot sterke meningsverschillen leidt in Nederland. Het is daarom extra belangrijk om de nuance aan te brengen in het gesprek over duurzame energie en warmte. Daarnaast zal er in de communicatie aandacht zijn voor duidelijke taal en moeilijk(er) te bereiken belanghebbenden. Ook is het belangrijk om te blijven communiceren met belanghebbenden in de wijken en buurten die volgens de fasering van de warmtetransitie pas later aan de beurt zijn. Daarbij kunnen de gespreksthema's aangepast worden aan de informatiebehoefte.